

- ŚWIERKOSZ K. & BODZIARCZYK J. 2010. 9180. Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stromych stokach i zboczach (*Tilio platyphyllis-Acerion pseudoplatani*). – W: W. MRÓZ (red.), Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. 1, s. 199–215. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa.
- TLAŁKA D., SLIWINSKA E. & KRUK J. 2021. *Polystichum setiferum* at the northeastern limit of its distribution range. – Acta Societatis Botanicorum Poloniae 90: 902.
- WULFF E. V. 1943. An introduction to historical plant geography. s. 223. Published by the Chronica Botanica Company, Waltham, Mass., USA.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.). 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Pracownia Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZAJĄC M. 1989. Flora południowej części Kotliny Oświęcimskiej i Pogórza Śląskiego. – Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne 19: 1–200.
- ZAJĄC M. 1996. Mountain vascular plants in the Polish lowlands. – Polish Botanical Studies 11: 1–92.

DARIUSZ TLAŁKA, *Os. nad Sołą 4/19, 32-650 Kęty, Polska; e-mail: tlalkadariusz@gmail.com*

Wpłynęło: 25.05.2023 r.; przyjęto do druku: 31.10.2023 r.

DOI: <https://doi.org/10.35535/ffgp-2023-0004>

Pierwsze stwierdzenie *Phytolacca americana* (*Phytolaccaceae*) w południowo-zachodniej Polsce

Phytolacca americana L. (szkarłatka amerykańska) to okazała roślina z rodziny *Phytolaccaceae*, podklasy *Caryophyllidae*. Bylina ta tworzy silne, rozgałęzione pędy o czerwonym zabarwieniu, które mogą osiągać do 3,5 m wysokości. Liście są eliptyczne o klinowatej nasadzie, duże i dość grube, a biało zabarwione kwiaty tworzą groniaste kwiatostany. Owocami są czarne, niejadalne jagody, które czasami używa się do zabarwiania win (BALOGH & JUHÁSZ 2008).

Ojczyzną szkarłatki amerykańskiej są wschodnie wybrzeża Ameryki Północnej. Do południowej Europy została sprowadzona w 1650 r. jako cenna roślina ozdobna. Od 1770 r. zaczęła się tam rozprzestrzeniać jako chwast w winnicach. W XIX i XX w. przedostała się na Węgry i do Austrii. Występuje tam dzisiaj przeważnie jako chwast w uprawach takich roślin jak soja, papryka, pomidor czy słonecznik (BALOGH & JUHÁSZ 2008; FOLLAK i in. 2022). Poza uprawami została stwierdzona także w Niemczech, Czechach i Ukrainie (BALOGH & JUHÁSZ 2008; PYŠEK i in. 2012; MOSYAKIN & MOSYAKIN 2021).

W Polsce *Phytolacca americana* została po raz pierwszy odnotowana w 2013 r. na stanowisku synantropijnym w Cisowicy koło Ustronia w gminie Goleszów (powiat cieszyński, woj. śląskie); pojedynczy okaz rósł tam w zadrzewieniu przydrożnym (CHMURA 2016). Do tej pory było to jedyne notowanie tego gatunku w stanie dzikim w Polsce.

W dniu 27 lipca 2022 r. znalazłem obfite stanowisko *Phytolacca americana* w niedalekiej odległości od fermy kur RSP, naprzeciw ujęcia wód podziemnych przy wsi Jankowice Wielkie w gminie Olszanka, powiat brzeski, woj. opolskie (50°45.56'N, 17°26.22'E) (Ryc. 1, 2).

Ryc. 1. *Phytolacca americana* na stanowisku we wsi Jankowice Wielkie (gmina Olszanka, powiat brzeski, woj. opolskie) (fot. G. Kopij)

Fig. 1. *Phytolacca americana* at the locality in the village of Jankowice Wielkie (Olszanka commune, Opole Silesia province) (photo by G. Kopij)

Ryc. 2. Kwitnące i owocujące osobniki *Phytolacca americana* na stanowisku we wsi Jankowice Wielkie (fot. G. Kopij)

Fig. 2. Flowering and fruiting individuals of *Phytolacca americana* growing in the locality of Jankowice Wielkie (photo by G. Kopij)

Phytolacca americana rosła w suchym rowie przydrożnym (który prawdopodobnie pozostaje on bez wody przez cały rok). Wzdłuż rowu na długości ok. 200 m znajduje się rząd 26 starych morw białych *Morus alba*. W rowie z rzadka występowały również młode okazy *Sambucus nigra* i podlot *Juglans regia*. Z roślin zielnych najliczniej występowały *Urtica dioica*, *Artemisia vulgaris*, *Artiplex hastatum*, *Amaranthus retroflexus*, *Lamium maculatum* oraz trawy, m.in. *Setaria viridis*. Stwierdzono także kilka okazów *Arctium lappa*, *Chelidonium majus*, *Malva neglecta*, *Solidago canadensis* oraz pojedyncze okazy *Bryonia alba* i *Solanum dulcamara*.

Rośliny były w bardzo dobrej kondycji, w lipcu 2022 r. wiele osobników szkarłatki posiadało dorodne, połyskujące czarne jagody (Ryc. 2). Kiedy stanowisko odwiedziłem ponownie 7 października 2023 r., wiele okazów jeszcze kwitła, część owocowała, a część już była pozbawiona owoców. Gatunek na tym stanowisku ma więc dosyć wydłużony okres kwitnienia. Świadczyć to może o tym, że rośnie w tym miejscu od dłuższego czasu, efektywnie się rozmnaża i jest w stanie ekspansji. *Phytolacca americana* prawdopodobnie została tutaj zawleczona przez dzikie ptaki żywiące się owocami (jagodami) drzew i krzewów, np. szpaki (*Sturnus vulgaris*). Mogły one pożywiać się owocami szkarłatki, uprawianej w jakimś pobliskim ogrodzie przydomowym, a następnie gromadnie polecieć na żer na owocach morwy, rosnącej wzdłuż rowu w Jankowicach Wielkich, gdzie pozbyły się nasion z wcześniej strawionych owoców szkarłatki.

Aktualnie *Phytolacca americana* ma w Polsce status efemerofita z zastrzeżeniem, że stopień jej zadomowienia wymaga dalszych obserwacji (MIREK i in. 2020). We wcześniejszych opracowaniach nie została ona uwzględniona ani jako efemerofit (URBISZ 2011), ani jako gatunek zadomowiony (TOKARSKA-GUZIŁ i in. 2012). Roślinę tę można także zaklasyfikować jako neofit. W wielu krajach gatunek jest uważany za inwazyjny, więc odkrywanie i monitorowanie jego stanowisk na terenie Polski może mieć istotne znaczenie.

Summary. The first record of the pokeweed *Phytolacca americana* (Phytolaccaceae) in southwestern Poland. A synanthropic locality of the pokeweed was found near the village Jankowice Wielkie (Olszanka commune, Brzeg district, Opole Silesia province, SW Poland) on 27.07.2022 (Figs 1, 2). Fruiting individuals were observed in a dry ditch with a row of old mulberry *Morus alba* on a roadsides near a poultry farm. To date, it has never been recorded in the wild in south-western Poland. *Phytolacca americana* can be considered as an ephemerophyte, a neophyte or as a causal alien plant in Poland.

LITERATURA

- BALOGH L. & JUHÁSZ M. 2008. American and Chinese pokeweed (*Phytolacca americana* L., *Ph. esculenta* van Houtte). – W: Z. ZOLTAN BOTTA-DUKÁT & L. BALOGH (red.), The most important invasive plants in Hungary, s. 35–46. Institute of Ecology and Botany, Hungarian Academy of Sciences.
- CHMURA D. 2016. *Phytolacca americana* (Phytolaccaceae) – nowym antropofitem we florze Polski? – Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica **23**(1): 172–174.
- FOLLAK S., SCHWARZ M. & ESSL F. 2022. Notes on the occurrence of *Phytolacca americana* L. in crop fields and its potential agricultural impact. – BioInvasions Records **11**(3): 620–630.
- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIRKOWA H., ZAJĄC A. & ZAJĄC M. 2020. Vascular plants of Poland. An annotated checklist s. 526. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.

- MOSYAKIN S. L. & MOSYAKIN A. S. 2021. Lockdown botany 2020: some noteworthy records of alien plants in Kyiv City and Kyiv Region. – *Ukrainian Botanical Journal* **78**(2): 96–111.
- PYŠEK P., DANIHELKA J., SÁDLO J., CHRTEK J. JR., CHYTRÝ M., JAROŠÍK V., KAPLAN Z., KRAHULEC F., MORAVCOVÁ L., PERGL J., ŠTAJEROVÁ K. & TICHÝ L. 2012. Catalogue of alien plants of the Czech Republic (2nd edition): checklist update, taxonomic diversity and invasion patterns. – *Preslia* **84**: 155–255.
- TOKARSKA-GUZIŁ B., DAJDOK Z., ZAJĄC M., ZAJĄC A., URBISZ A., DANIELEWICZ W. & HOŁDYŃSKI C. 2012. Rośliny obcego pochodzenia w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem gatunków inwazyjnych. s. 197. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa.
- URBISZ AL. 2011. Occurrence of temporarily-introduced alien plant species (ephemerophytes) in Poland – scale and assessment of the phenomenon. s. 201. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.

GRZEGORZ KOPIJ, *Instytut Biologii Środowiskowej, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, ul. Kozuchowska 5b, 51-631 Wrocław, Polska; e-mail: grzegorz.kopij@upwr.edu.pl*

Wpłynęło: 25.07.2023 r.; przyjęto do druku: 27.10.2023 r.

DOI: <https://doi.org/10.35535/ffgp-2023-0005>